

seni bagan ka 2,

Si BUNTUNG dan TUTUGAN

diakui SANGAT

SILAT

S. SUKANDAR

12

SERIAL BAGIAN KA 2
S² BUNTUNG *di* ^{di} TUTUGAN:
di **SANTANG**

Djilid Ka 12

Karangan .

S. Sukandar.

TJARINGIN

BANDUNG - 1970

HAK TJIPTA DITANGTAJUNGAN KU UNDANG²

BUKU² ANU TOS MEDAL :

1. Seri Si Buntung Djago Turugan ka 40 tamat.
2. Seri Waliwis Bodas djilid 33 hantjaeun
3. Seri Siti Muljati djilid ka 14 tamat.
4. Seri Djaka Santang djilid ka 12 hantjaeun

Sadajana karangan S. Sukandar.

Tiasa ngagaleuh ka Toko² Buku pangtjaketna

Izjin Terbit / Diedarkan: No. Pol. 184-1/NBT/Bin/70 Tgl 15. 4 .70
KOMDAK VIII DJABAR LANGLANG BUANA.

Bagian - ka 34

-GURINDJAL Banda hudang, hate lain deui ngalenjapna barang mireungeuh dampal suku Pa Wahidi njusul tepus deuk ngadjedjek beungeut, ngan hadena Banda kaburu keneh ngagentak ngawangun gerakan djogo andjing, ngabarengan gerakan leungeun katuhuna ngagunakeun teunggeulan kepang nu teu salah deui mapag mumentjanganana Pa Wahidi, „Duk!” gerakan dampal suku Pa Wahidi beunang digagalkeun, sana-djan teu matak ngalumpuhkeun, tapi Pa Wahidi ngadjerete bari ngedjat ka tukang, kasempetan hade pikeun Banda, ngagentak manehna ngadjeregdjeg nangtung.

idi „Hahahah — — kutan teh aja keneh hodjahna — — . hah? Pa Wahidi kalah ka ngahahab, merong ka Banda
sd „Heh... sireum ge ditintjak tintjak teuing mah ngegel — — Wahidi!” Banda nambalang bari tjiapanon mah tetep ngujur balas tadi ditampilingan ku Pa Djaja teu ngalawan soteh lain teu wani, ngan ras mikirkeun kaajaanana Lasmanah nu keur digarenjang kalawan kasar naker.

101 „Huh.... paling² ge modar deuleul.. Pa Wahidi bari njebrutkeun peureupna.

SAD, Paeh hirup kumaha nu ngajuga -- Wahidi! Lain ditangtukeun ku andikal.. Banda bari rikat djingkrak njingkahan panimpug, ret manehna ka Lasmanah nu keur dipaksa direrejang ku Pa Djaja djeung ku Mursiah digusur deuk dibawa kaluar ti pakarangan.

SAD „Deuk dibawa kamana -- Djaja! Montong diganggu deuleu Nji Elas mah!.. Banda antukna mah napsu oge ka Pa Djaja, lantaran pamikiran saadjan ngelehan maneh oge tetep taja paedahna, ku kituna djorelat bae manehna luntjat muru ka Pa Djaja bari langsung ngadiuskeun peureupna.

JAJA, Montong loba pamolah sia -- Banda!.. Pa Djaja bari ngagentak malik ngatjulkeun heula Lasmanah, gi-
lek manehna njerong ngatuhu ngabarengan gerakna leungeun katuhu deuk ngababuk pigeulang, tapi Banda rikat narik deui leungeunna bari ngagilek njerong nuturkeun posisi Pa Djaja sedengkeun peureup kentjana ngadius deuk ngadagor tjukang irung. orokaja -- kalah kumaha oge Pa Djaja teh tingkat pangabisana djauh aja di saluhureun Banda. ku kituna kalawan tapis naker manehna ngagerakeun leungeun katuhuna dipake nakis ngabarengan ngadjorelatna dampal suku katuhu, nu tumerapna ka Banda sakali gus ngageblag ka tukang bari ngagerung nahan kanjeri di dua tempat beuteungna asa tobros sarta tjarehamna asa bengo didagor ku peureup kentjana Pa Djaja.

1849, Hahahahah... tjeuk a'ing oge montong laba pa-
nolah -- Banda! Moal nempil deuteu ka a'ing mah...
-- murid murta!" Pa Djaja ngagakgak bari 'njeureu-
deug deuk ngahantja deui Banda nu keur ngabebeug
kang.

-- Lasmanah nu harita ngan ukur ditjekelan ku Mur-
siah, ngagentak manehna meta hajang lesot, leungeun-
na dikedjetkeun bari dibarengan ku teunggeulan leu-
ngeun kentjana kana pigeulang leungeun Mursiah,
„Duh siah!" Mursiah ngagero bari ngejepeng, tapi
ngagentak manehna ngarondjang deuk njerék deui
leungeun, oikaja Lasmanah rikat ngagilek njerong
ngatuhu ngabarengan gerakna leungeun katuhu dipake
nungkup pigeulang Mursiah bari langsung ditjerek
satakerna, det -- ditjentok, solontod -- Mursiah deuk
tikusruk, hiuk -- teunggeulan keparag Lasmanah nu di-
wangun ku leungeun kentja ngadjodjo punduk, „Duk!"
Mursiah ngotjeak menta tulung ka Pa Djaja ngaba-
rengan badanna nu ngagedebut nangkuban.

185 „Montong kokotjeakan -- -- galadag!" Lasmanah
njorowok, lain deui napsuna ka Mursiah, eukeur mah
ngarasa tjua ku laku lampahna. katurug turug deui
tadi make ngadjambak kana buuk, ku kituna geus
teu kudu ngalobakeun deui mikir, djorelat manehna
luntjat sarta langsung ngadjedjekeun dampal sukuna
kana sirah Mursiah nu harita keur ngadjurungkunung
deuk hudang, atuh kapaksa daek teu daek tarangna
kudu bantrok deui djeung taneuh garing nu garintul
pinuh ku batu.

-Puguh we tumerapna ka Pa Djaja lain deui ngarandjugna barang ngadenge kotjeakna Mursiah, sabek-bekeun manehna teh harita deuk ngahantja deui Banda nu masih beneh ngabebengkang, ku kituna kapaksa manehna ngaregog diselang ngalieuk heula ka palebah Mursiah, nja puguh pikeun Banda mah mangrupa hidji kauntungan nu lain leutik leutik, ngagentak manehna ngagurindjal sarta langsung ngababadkeun teunggeulan dampal leungeunna kana bintjurang Pa Djaja. ari dje-dak ari galeong -- gebut bae Pa Djaja nambru. se-dengkeun Banda ngagentak ngadjereg djeg nangtung.

„Aduh... kurang adjar sia... ngalawan... hah sia teh ka aing? Dipodaran enja² sia! Pa Djaja bari ngoredjat hudang, sakilat ngareret ka Pa Wahidi geus ngadjorelat deuk njamber Lasmanah, ku kituna dius bae manehna njebrutkeun peuteupna ka Banda bari dibarengan ku amarah nu muntab², boga rasa diunghak ditjampelak ku sahandapeun, da puguh dilain lain ge Banda teh beunang disebutkeun murid manehanana.

-Tapi Banda nu ajeuna mah geus nekad sedja ngajawan antjur anturan, manehna ngagentak ngageserkeun kuda²na ka gigir beulah kentja. bareng djeung ngeplosna panimpug Pa Djaja, srog Banda ngasupkeun suku katuhuna ka hareup ngabarengan gerakna leu-ngeun katuhu nu geus ditilepkeun ngawangun siku sarta teu emis deui -- -- „Djrot! njatok tjareham!

„Uuuuuuh... III” aja oge tumerapna ka Pa Djaja nepi ka ngagerung bari sirahna ngaleuggak ka tukang, sabot kitu gilek Banda malik njerong ngatuhu bari djeung ngahatna leungeun kentja mangrupa teunggeulan nu katjida tjepetna ngadjedjek kana punduk, sendengkeun peureup katuhuna sakilat meta di handapna. „Duk!” teu salah deui notog hulu anget, nu tumerapna ka Pa Djaja kapaksa sadjongdjongan panonna molotot bari teu nendjo, diketig punduk bari djeung ditotog hulu angen nu datangna babarengan, geus teu kudu ditjaturkeun deui kumaha njerina, panon asa ngagedjlok sarta djadjantung asa tjoplok, nu antukna kapaksa Pa Djaja ngudupruk njuuh, ngambekan seuseut bari djeung tetendjoan kararoneng.

—Ret Banda ka Lasmanah, gawena keur luluntjatan njingkahan panaradjangna Pa Wahidi nu dibantu ku Mursiah, tadi teh waktu Pa Wahidi njampeuk deuk newak peupeuteujan, Lasmanah rikat ngedjat bari nga babukeun teunggeulanana kana pigeulang, tapi Pa Wahidi ngagentak ngarondjang, pamikiran pirakaning oge awewe moal sabaraha ieu hodjahna sarta tanagana, orokaja Lasmanah rikat ngolebat ka gigireunana bari ngadagorkeun peureupna kana ija burung, sanadjan be'er peureupna teu sagede peureup lalaki oge tanagana oge moal sabedas tanagana lalaki, tapi da puguh gareng² oge geus nampa panggembleng ti nu djadi bapa, teu burung we tumerapna ka Pa Wahidi matak

nimbulkeun seueul kana angen, sarta kakara oge manehna robah kuda² njerong bari ngarondjangeun deui leungeunna, Lasmanah geus ngolebat mantén bari ngipratkeun dampal leungeunna kana beungeut, nu antukna Pa Wahidi téh djadi napsu enja² lantaran tetela Lasmanah téh hese naker ditewakna malah bari djeun⁸ terus terus ngebrehkeun hodjah teu beda ti nu nantang perang, nu matak geus kitu mah sebrut bae Pa Wahidi males naradjang, orokaja Lasmanah téh bener² lingas, manehna terus luluntjatan lantaran ari kudu ditagenan mah geus tangtu manehna moal bisa nendeng

547 „Montong ngaganggu Nji! Elas ... Wahidi!” Banda nJOROWOK bari sakilat ngadjorelat ka lebah Pa Wahidi, dias ...peureupna njebrut dina katjepetan nu lain takis takiseun.

548 „Heheheh... aja keneh hodjahna tjatjing kalung téh?” Pa Wahidi ngahéhéh bari ngagentak ngagilek sarta ngahadangkeun leungeun kentjana. „Duk!” peureup Banda gagal gerakanana hiuk... peureup katuhu Pa Wahidi njebrut ka hareup, tapi Banda teu „kurang” ringeusna. sakilat manehna ngagunakeun leungeun kentjana dipake ngagiwarkeun panondjok nu deuk ngabentur tjukang irungna, orokaja Pa Wahidi sakilat ngangsrodkeun suku katuhuna ka hareup ngagunakeun djalan djero bari musatkeun tanaga dina dua leungeunna sarta langsung dipake ngagebag badanna Banda,

nu tumerapna ka Banda nu memang teu bisa nahan tanaga dorongan Pa Wahidi nu katjida rosana, manehna kontan tidjengkang, bareng djeung eta kalawan sakilat naker suku Pa Wahidi nu tadi ngangsirod ka hareup geus ngabeat dipake njapu bintjurang, nu antukna pikeun Banda mah geus teu bisa deui nahan kasaimbangan badanna. harita keneh oge manehna ngagebut nangkarak bengkang.

„Hahahaha... hamajua sia make hajang ngalawan ka aing... bah?" Pa Wahidi ngahahah bari ngadjengkatkeun dampal sukuna deuk dipake ngadjedjek beungeut.

- Tapi Lasmanah teu tjitjingeun, njaho jen Banda diantjam bahaja, sakilat manehna njamberkeun peureupna ti gigir beulah katuhu, nu tumerapna ka Pa Wahidi kapaksa kudu ngagagalkeun panaradjangna ka Banda, dampal suku nu geus didjengkatkeun teh kapaksa ditarik ka tukang ngabarengan gilekna badan ka beulah katuhu, beat... leungeun katuhuna meta pikeun mewak pigeulang Lasmanah, orokaja Banda nu harita geus ngagurindjal, ngagentak manehna ngarontok suku katuhu. Ba Wahidi, sakali ditjentok kontan badan Wahidi ngo-leab ka hareup nu sateresna ngagebut nangkuban sarta tarangna pisan nu pangheulana ngabeletuk kana taneuh, sedengkeun Banda ngagentak njelegedeg nangtung.

„Andjing sia! Bener² sia teh kudu dipodaran!" Pa Djaja nu harita geus hudang deui, sakilat ngadjorelat bari njamberkeun peureupna ka Banda.

- Baeu Djaja ari bisa mah! Moal owel ku njawa deuleul" Banda nambalang bari ngedjat njingkahan panondjok, sebrut manehna males naradiang nga. diuskeun djurus ampuhna nu teu saeutik matak nga. bahajakeunana, tekad geus gilig moal aiang kumalang, kadjeun teuing antjur lebur djadi lebu djeung ti. nimbang teu bisa nulungan ka Lasmanah nu harita djelas deuk dibawa kabur ku Pa Djaja, onghokh deui kumaha ngadampratna engke Djaka Santang ka manehanana lamun njata? Lasmanah teu bisa disalametkeun.

- Ku kituna sanadjan bener Banda tingkat pa. ngabisana aja disahandapeun Pa Djaja, tapi kulan. taran dibarengan ku hate nu gembleng sarta ku tekad nu ngagugudag kadjeun antjur tutumpuran, tumerapna ka Pa Djaja nja teu wadu matak riweuh oge, antukna nu galungan teh beuki lila kalah ka beuki hebat bae, pakarangan teh mani geus ledug, djudjukutan ratjleng, taneuh mulek matak eungap kekebulna arasup kana liang iirung meledug teu beda ti haseup, katjaangan ku bulan rejem?

- Sedengkeun Lasmanah nu satekah polah nga. lawan ka Pa Wahidi lila? mah geus teu bisa naon? deui, eukeur mah awewe ka turug? memang moal nempil ari kudu nandingan Pa Wahidi mah, antukna Lasmanah kapaksa serah bongkokan, ngan uku? bisa babadug minangka hodjahna teh, tapi saeutik oge teu ngadatangkeun hasil, onghokh dua leungeunna

ditalikung ka tukang ditalian ku wawalun, mreun-
ngeuh Banda nu keur djodjoh teh dieung Pa Djaja,
Lasmanah ngan ukur bisa njurudutkeun tjipanon.

WY' „Montong djebleh siah -- Kuntianak! Lautjang
sia make njebutkeun galadag ka aing lah? Komo
sia mah lenwih2 deuleulSi Santang dilajanan.... - Si
Banda nja kitu keneh -- huh!“ bari kaprot Mursiah
nampili gan Lasmanah, ngarasa gemes nu lain kieu
na, pangpangna mah tadi sirah manehanana nepi
ka didjedjek, geus we tarangna meunang hadiah
endog haiam.

LAS „Aduuuuh... paeahan we Bibi... sareng tinim-
bang dikieu kieu mah.... pasrah -- rido -- Bibi....”
Lasmanah sorana pegat? bari tjipanonna terus mu-
rubut ngabaseuhan beungeutna.

LAS ~~WY'~~ „Naon? Heh -- teu kudu dipenta ge -- pasti
deuleu --... sia teh bakal dipodaran!“ bari kaprot
deui Lasmanah ditjabok.

WY' „Aduuuuh -- Kang Santaaaaang... tingali ieu
....nasib Elas -- dugi ka kieuna....”

LAS „Alaaaaah -- montong sasambat ka Si Santang
deuleu -- moal ge mantog deui ka dieu ari geus
bentet mah... tuh deleh anggur mah Si Banda....
sakeudeung deui oge manehna bakal kodjor!“ bari
djabat deui Lasmanah ditampiling.

-Disedjen pihak nja eta si Djiran nu keur patutung. galan djeung si Karun, lila³ mah manehna kadeseh oge lantaran tetela tingkat pangabisana si Karun teh aja di saluhureunana, nu antukna si Djiran ngabebengkang bari boborot ngaluarkeun getih tina sungut djeung tina irungna, atuh si Sarbon nu ngalawanan si Odeng, nurturkeun ngadjungkel bari selang seling, geus puguh si Karbol mah katitih bener bener ku si Anta nu memang wewesenna djauh aja disaluhureun manehana, antukna manehna oge ngadjapapang bari teu inget di bumi alam bari sungutna ngabudah ngalejkeun getih hirup.

-Nu kari ngan ukur Banda, tapi ari lila³ mah nja kitu tea bae manehna oge teu tahan, puguh ge lain pitandingeunana Pa Djaja mah, nu antukna Banda ngagedebut nangkarak bengkok, sarta bakara ge ngagurin. djal deuk hudang, dampal suku Pa Djaja geus ngadjedak manten kana gadona, „Uuuuh...!!!” Banda ngagerung bari badanna ngageblag deui nangkarak, sebro^t getih tina sungutna muntjrat.

Las, „Kang Bandaaaa...!!!” Lasmanah ngotjeak barang nu reungeuh kaajaan Banda nu teu beda ti munding di peuntjit.

Banda, „Elaaaaas... buhuhuh... Kang... Kang Bauda... ha... hapunten... teu... teu tiasa... nu... nurlungan...!!!” Banda nu harita maksakeun deuk hudang, goplepak deui manehna nangkarak, sedeng tina sungutna terus terusan ngaberebejkeun getih hirup.

Jaja, Hahahaha... mojar sia Banda ajeuna oga... tumau
deuleu... manusa nu ngunghak tjampelak mah... kudu
didudut njawana! Heh... geura sambat indung bapa
sia... Banda, ajeuna ge sia pinasti bakal disampurna-
keun... bongas gawe sia sorangan make wani ngabang-
kang sarta mapalangan kana kahayang aing!" Pa Djaja
bari stet mesat bedogna, kolebat... bedogna diheum-
batkeun ngabarengan djeritna Lasmanah sorana manf
leslesan, sedengkeun Banda ngagentak peureum, teu
wasa mireungeuh barasatna seuseukeut bedog nu moaj
salah deui bakal ngagabres kana beuheungna.

-Tapi ngadadak... djorelat... -aja nu luntjat ti lua-
reun pager pakarangna sarta langsung ngabelesat ka
palebah Pa Djaja, djebrodo... dampal sukuna ngahantja
iga burung Pa Djaja nu harita sabekbekeun ngahantja-
keun bedogna, teu ngalobakeun deui tjodeka gebut bac
Pa Djaja tibeubeut ragragna njangigir sarta tjongo
bedogna ngagabres kana taneuh.

Paje „Eling... Djaja! Kalangsu teuing kalakuan teh
...-bemb?" nu anjar datang teh nJOROWOK nu taja lian
ti Pa Djenar.

—Puguh we tumerapna ka Pa Djaja lain deui nga-
randjugna sarta hatena ngadadak peot, lantaran maneh-
na geus jakin jen moal nendeog lamun kudu patutung-
galan djeung Pa Djenar, ku kituna ngagentak manehna
ngoredjat hudang, seak... gadjleng manehna luntjat ka

palébah Pa Wahidi sarta maksudna mah deuk terus mangpret bari sakalian ngaljakan Pa Wahidi, lantaran pamikiran, sanadjan Pa Djenar dikerepuk oge tjan karuhan bisa dielehkeun.

- Atuh Pa Djenar mireungeuh Pa Djaja ngedjat teh teu mirosea ieu lantaran nu perlu mah manehna kudu buru² nulungan Banda nu kaajaanana geus sakitu matak njalumpangkeunana, orokaja Lasmanah ngagero ka Pa Djenar, ku kituna ngagentak Pa Djenar malik, breh teh bener Lasmanah keur digenjang ku Pa Wahidi djeung ku Mursiah.

Paje „E...eh?” Pa Djenar ngariuk kaget, memang tadi mah ku manehna teu katiten jén Lasmanah aja di dina ngagentak manehna njampeurkeun tapi Pa Wahidi rikat ngahadang ka hareupeunana bari langsung njebrutkeun peureupna nu dibarengan ku gorowokna.

Jawa „Montong pipilueun kana urusan baur... Djenar!”

Paje „Heh...urusan batur kumaha? Nja memang urusan kaula keneh jén teh...Wahidi!” Pa Djenar bari rikat djingkrak.

Pa „Teu perlu pipilueun deuleu!” Pa Wahidi bari rikat ngagilek, hiuk...peureupna ngadius deui, tapi Pa Djenar ngagentak njingtjet, habek piheulang leungeun Pa Wahidi diketig, lumajan karasana nepi ka singsireumeun, tapi kakara sakitu mah teu matak ngadjadikeun pugag kana gerakanana, harita keneh oge gilek Pa Wahidi nuturkeun posisi lawan ngabarengan gerakna leungeun kentja nu njuruntul ka hareup, tapi Pa Djenar

rikat ngageserkeun kuda²ua ka beulah katuhu, beat ...
 Duk!" digiwarkeun ka kentja ku leungeun kentjana,
 bareng djeung eta gilek Pa Djenar njerong ka katuhu
 ngabarengan gerakna leungeun katuhu ngagunakeun
 teunggeulan kepanang, hiuk... "Duk!" ngahantja punduk
 bareng djeung eta leungeun kentja Pa Djenar meta di
 handap ngasupkeun sodokanana, „Duk!" teu emi,
 deui ngahantja iga burung, nu pikeun Pa Wahidi mah
 dol² ngagerung bae bari badanna ngagaleong sarta
 semu² dojong ka hareup, tapi puguh ge manebanana
 teh kasebutkeun lain djalma ipis² pangabisana, ku kituna
 kalawan sakilat naker manehna geus bisa njebrutkeun
 peureup kentjana ka gigir nu maksudna deuk nobros
 beuteung, nu tumerapna ka Pa Djenar kapaksa kudu
 ngarempod bari ngangsrodkeun suku katuhuna ka tukang
 ngagunakeun djalan luar, hiuk...leungeun katuhuna
 djheumbatkeun pikeun ngepang pigeulang, tapi Pa Wa-
 hidi ngagentak ngadjorelat ka hareup bari njamberkeun
 dampak suku kentjana ka gigir, maksudna mah deuk
 njabet suku Pa Djenar, ngan bae kapaksa njamos lan-
 taran nu diarahna leuwih rikat njingtjetkeun sukuna.

—Pa Djaja nu harita geus ngeukeuweuk deui Lasma-
 nah babarengan djeung Mursiah, meungpeung Pa Dje-
 nar raket keneh djeung Pa Wahidi, ngagentak manehna
 njered Lasmanah dipaksa dibawa kaluar ti wawangunan
 paguron nu harita sungutna geus d i b e k e m

ku wawalun supaja ulah bisa djedjeritan, atuh batur³-
na nu sedjen geus djtung djleng laluntjatan ka luareun
pager, komo si Karon mah geus titadi keneh, lantaran
barang breh oge mireungeuh Pa Djenaar, lain deui nga-
rasa sieuneunana, sarta saurang ge taja nu ngabantuan
eukeur mah kabeh oge pertjaja kana wewesenna Pa
Wahidi, katutug turug deui ditjaram ku Pa Djaja, keun
w e tjenah nu keur galungan mah ulah diganggu,
anggur urang mah tiheula urang mangpret, atuh upama-
na bae Pa Wahidi teu kuateun 'ngajonan Pa Djenaar,
ari ngan sofangan mah tangtu moal hese ngabeletjetna.

-Pa Djenaar barang mireungeuh Pa Djaja njered Las-
manah, maksud mah hajang nuungan, orokaja Pa
Wahidi teu pisan mere kasempetan, sakilat naker
manehna njampeuk bari njamberkeun peureupna memang
manehna teh geus ngarti kana maksudna Pa Djaja
nu matak manehna satekah polah deuk nahan Pa Dje-
nar sangkan Pa Djaja sabaturna bisa kalaluar heula ti
wawangunan paguron.

-Ku kituna dina naradjangna teh geus teu make
ugeran deui, Pa Djenaar terus terusan dihudjangan ku
tondjokan sarta teunggeulan⁴ nu matak mateni, nu
tu nerapna ka Pa Djenaar nja teu wudu ngadatangkeun
riweuh oge, tapi ngaran² djawara nu geus molan, sarta
goreng² oge manehna teh ngabogaan paguron, nu hal
ieu teh geus tjukup djadi djaminan jen wewesenna Pa
Djenar teh lain lalaworakeuneun, nu matak teu kudu

heran mun sagala panaradjangna Pa Wahidi teh geus bisa disieuhkeun kalawan tapis naker, atub dina malesna naradjang teu wudu Pa Wahidi teh nepi ka gagalapan, sok padahal manehna teh beunang disebutkeun lain djago sakatiga, tapi sakali ieu mah dina njanghareupan djurus²na Pa Djenar ajeuna, teu wudu tumerapna teh matak ngalenjap oge.

Waktu peureup Pa Djenar ngadius deuk ngabentur hulu, Pa Wahidi sakilat ngarobah kuda²na ngabarengan robahna awak pikeun njalamerkeun diri tina timpugan nu djadi lawan, leungeun katuhuna ngaheat pikeun ngababuk djurus musuh sedengkeun leungeun kentjana nu turkeun ngabelesur deuk notog dada, sarta ku idjiran mah lawanna teh sakali ieu mah moal bisa ngepekeun panaradjangna, tapi Pa Djenar tjukup kesit dina ngimbangan katjepetan nu djadi lawanna, leungeunna deuk ditimpug ngadadak ngaleungit tina panendjo teu beda ti gerakan lauk di djeru tjai hese pisan ditewakna, djorelat Pa Djenar djingkrak ka kentjaeun Pa Wahidi bari njamberkeun 'djurusna, nu tumerapna ka Pa Wahidi kapaksa kudu malikeun deui badanna saasal tadi, leungeun kentana dipaké nakis sedengkeun leungeun katuhuna njebrut deuk ditimpugkeun kana dada lawan, tapi sakali ieu mah Pa Djenar teu pisan ngedjat, malah kalah ka ngangsirodkeun suku katuhuna ka hareup ngabarengan gerakna dua leungeun dipake njuaj leungeun kentja katuhuna Pa Wahidi, bareng djeung eta...."

Dukl" tuur Pa Djenar sateruna ditundjelkeun dipake ngabeset hulu angen, „Uuuuh...” Pa Wahidi ngagerung bari ngalenggak, sabot kitu hiuk... dua leungeun Pa Djenar nu tadi mentas dipake njuaj sakilat ngabeat ka hareup, „Dukl” teu salah deui ngagentjot sirahna Pa Wahidi ku teun geulan kepang kana palebah puhu tjeu. lina pisan, „Tobaast... III” Pa Wahidi ahirna ngojcek bari badanna ngagebru ka hareup. njungkruk kana ta-neuh teu beda ti begu djungkur.

- Sugan teh geus moal aja hodjahna deui, ana gurindjat teh Pa Wahidi hudang sarta langsung ngagapruk kana suku Pa Djenar, ngan hadena Pa Djenar tjukup tjingcus, ngagentak manehna ngadjaul ka rukang, mun teu kitu mah banteu, dituar ti handapna mah sakumaha tangguhna oge piraku teu runtub.

pjē „Heb... garang keneh we... hodjahna mah...” Pa Djenar ngagerendeng bari mentjrong ka nu djadi lawanna.

idj „Huh... na pangrasa andika -- kaula teh geus medok kitu?” Pa Wahidi bari ngagentak ngoredjat, tjelegedeg manehna nangtung sarta terus langsung ngawangun gerakan andelanana nu ditjiri wantjian ramo² leungeun kentja katuhuna njarolotjos mantjo ka hareup.

pjē „Hemb... gerakan Tadji malela...” Pa Djenar ngagerentes di djero hatena, memang manehna geus

ujukup nganjahoankeun kumaha kahebatanana gerakan tadji malela nu dipiboga ku Pa Wahidi.

„Heh awas Djenar!” Pa Wahidi nJOROWOK bari; dius badanna njebrut dina katjepetan nu luar biasa, Pa Djenar ngagentak ngolebat ka gigir, tapi Pa Wahidi rikat malik bari tetep mantjokeun ramo²na. Pa Djenar kapaksa ngolebat deui ka katuhueun lawan bari nadjongkeun dampal suku katuhuna deuk ngahantja kekemplong tapi sakilat Pa Wahidi malik bari ngabarengan dua leungeunna ngaronjjang deuk newak dampal suku, memang ieu pisan nu dipikahayang ku Pa Djenar oge, nadjongkeun dampal sukuna soteh ngan saukur mangrupa gerak tipu mantjing maung di djero guha. nja eta supaja ditewak, lantaran ku djatan ieu teh kalawan teu sadar nu djadi lawanna geus ngabujarkeun gerakanana sorangan, nu ngandung harti gerakan tadji malela teh djadi leungit sipatna, ku kituna pikeun Pa Djenar mah kalawan samemena pisan ngadiuskeun djurus pa- uundung musuh nu dibarengan ku narik deui dampal suku katuhuna nu sateru²na ditempatkeun di satukangeun suku kentjana, „Duk!” teu emis deui djurus panundung musuh teh ngahantja kana tjareham, bareng djeung eta biuk deui disusul ku peureup kentjana „Duk!” ngahantja kana pubu tjeuli, „Aduuh.... !!!” Pa Wahidi ngagerung deui bari sirabna ngalenggak.

-Tapi tetela bebatna teh, manehna teu terus ngage-
debut lantaran kalawan sakilat naker geus bisa narik
suku katuhuna ka tukang, malah tambah² matak kaget-
na, sakitjeup manehna geus bisa ngawangun deui gerakan
Tadji malela sarta langsung disamberkeun deuk nga-
gabres kana beuheung, tapi Pa Djenar katjida tjingeusna
sagilek manehna geus bisa njalameikeun beuheungna,
leungeun katuhuna ngabeat dipake nakis sedengkeun
leungeun kentjana nu geus diwangun teunggeulan kepang
geus teu bisa disingkehan deui ngagampileng kana iga
burung nu tumerapna ka Pa Wahidi nepi ka ngagigeug
teu beda ti langlajangan kurang angin, geus kitu mah
teu mitjeun deui tempo, biuk... djurus panundung
musuh nu diwangun ku peureup² kentja katuhu ting-
galedjrot datangna patutur tutur ngabantja gado djeung
palipisan, nu antukna koleab... blak bae Pa Wabidi
nangkarak bengakang.

o -Tapi sanadjan geus dua kali pisan manehna ngage-
debut, ari kawanina mah masih keneh gembleng, oge
daja tahanna tetela tatjan regrog, sakilat manehna ngo-
redjat bujang deui sarta langsung njuruduk masih tetep
ngagunakeun gerakan Tadji malela, nu pikeun Pa Djenar
mah teu wudu ngarasa pusing oge lantaran lawanna teh
tetela katjida bandelna, sedeng kaajaan hatena terus njo-
lok ka Lasmanah nu geus kanjahoan dipaksa disered
ku Pa Djaja kaluar ti wawangunan paguron, mikir ka
dinja ngagentak manehna ngawangun pasangan maung
lugaj, leungeun duanana mantjo

ti hareup murukukung nangkub nu dibarengan ku sora
ngagereng matak njentarkeun hate, nu tumerapna ka Pa
Wahidi lain deui ngarandjugna, tapi ari gerakanana mah
erus njebrut, djebrodo neumbrag badanna Pa Dje-
nar, sigana neumbrag badan soteh, lantaran ari saenjana
mah gerakan tadji malela teh ditahan ku dua leungeun-
na Pa Djenar, ku kituna ramo ramona Pa Wahidi teh
ngan ukur plus plos ka tempat kosong, malah leuwih
ti kitu mamalana nu kudu karandapan ku Pa Wahidi;
sadjabana ti gerakanana geus bisa digagalkeun kalawan
mutlak, badan manehanana ngadadak ngadjungjung ka
luhur diangkat ku dua leungeunna Pa Djenar semu nu
hampangeun naker, sarta teu antaparah deui ngan kele-
weng bae Pa Wahidi dibalangeun.

„Aaaaaaa . . . !!” Pa Wahidi ngotjeak bari badan-
na ngalajang di luhur, gebut manehna niba lemah
teu beda ti nangka asak ragrag, sadjongdjongan mah
manehna ngadjehdjer kawasna bae lelembutanana nga-
dadak ngabelesat mabur, tapi teu kungsi lila koredjat
manehna hudang, ret ka Pa Djenar nu masih keneh
ngadjega ngawaskeun, teu antaparah deui ngan djorelat
. . . . djleng . . . manehna ngaluntjatan pager pakarangan
kereles ka nu poek.

„Mangke ulah waka mabur Wabidil” Pa
Djenar ngagorowok bari ngagentak ngudag, tapi tetela

Pa Wahidi geus teu tembong kalangkang²na atjan, nu pikeun Pa Djenar mah lain deui ngarasa bingungna, babakuna mah ras inget ka Lasmanah, satadina sanadjan bener Lasmanah geus hasil dibawa kabur ku Pa Djaja, tapi ari bisa njerek Pa Wahidi mah aja harepan bisa katulungan keneh.

—Ku kituna geus teu ngurus dikatjape, berengbeng Pa Djenar ka tonggoh, geus sidik euweuh; seak Pa Djenar balik deui ka lebak, tapi tetela Pa Wahidi teu kapanggih, geus karuhan kitu mah gidig bae Pa Djenar muru ka wawangunan paguron, onghoh ngarasa melang deui ka Banda sabaturna nu memang kudu buru² meunang pangrawat, lantaran katempona tadi teh bangun nu katjida pajahna, tapi sadjeroning leumpang teh hate mah keukeuh we njolok ka Lasmanah, pinuh timburu goreng, sok sanadjan bener Pa Djaja teh pamanna, tapi puguh geus kanjahoan kitu taladjakna, ka nu djadi lantjeuk pribadi geus kitu tindakanana, komo ka nu djadi alo kaponakan mah, teu mustahil upama Pa Djaja ngalakukeun tindakan nu lain² — . . . — .

ooOoo

BAGIAN KA — 35.

—ANDJOGNA Pa Djenar ka Samarang teh memang ngahadja ngalongok nu di paguron, saperkara ngarasa melang ka Lasmanah, kadua perkarana inget ka Djaka Santang naha geus balik ti Dawuanna atawa tatjan, asana teh mani ngampleng naker, tapi lamun seug geus balik piraku nepi ka teu njimpang heula ka Bandjarsari.

- Hal ieu teh pikeun Banda mah ngadjadikeun kauntungan nu lain leutik², lantaran sareatna lamun harita teu datang Pa Djenar, hanteu Banda teh njawana moal kapuluk djadi korban bedogna Pa Djaja.

- Harita teh sanggeusna Pa Djenar datang deui ka pakarangan paguron, nja eta sanggeus karuhan Pa Wahidi teu kapanggih, kasampak teh Si Djiran—Si Karbol sarta Si Sarbon geus tingkuniang harudang bari humarurung, ngan Banda nu masih keneh ngadjehdjer teh, manehna mah kawasna leuwih parna, bisa djadi tatu di djero lantaran manehna terus terusan ngutahkeun getih hirup.

AJE „Hemh djahat Djaja kalakuan teh” Pa Djenar ngagerendeng bari regejeng Banda dipangku, langsung dibawa ka imahna Lasmanah nu memang pantona blungbong marolongo, sot digolerkeun di tengah imah, sedengkeun Si Sarbon—Si Karbol djeung Si Djiran ngariung gigireunana.

BAD „Ba . . . bapa . . . , Lis . . . Lasmanah” Banda njarita bari panonna ngagiler ka Pa Djenar, sorana haroshos sarta pegat².

AJE „Teu katulungan Banda . . . kaburu ngeres manten.”
BAD „A aduuuuuh , ku kumaha atuh Ba . . . Bapa . . . ?” Banda ngadadak tjipanonna merebej, keur waktu tadi mah sanadjan ngarandapan mamala nu sakitu hebatna teh saketjlak oge taja tjipanon nu kaluar, tapi ajeuna sanggeus karuhan ngadenge katerangan jen Lasmanah teu kaburu katulungan, ngadadak tjipanonna njurudut nu saterusna tjipruk ngabaseuhan beungeutna.

Paje „Emh... — ihtiar mah kurang kumaha... — Banda,
tapi... geus kitu meureun Kersana nu Maha Kawasa
... , teu bisa ditarekahan... —”

BWD „A luhuh... djanten... djanten... , kedah... —
tumamprak kana na... nasib... Bapa? Duuuuh... — deu
— deu... — teuing... Las... Lasmanah... Kang... —
Kang Banda... — teu... tiasa nu... nu... — nolongan... —”
Banda tjiapanonna beuki merebej djuuh.

Paje „Memang sawadjibna... — Banda, naon² nu tumiba
kana diri urang, saeutik oge teu perlu dipake aral su-
baha... — tapi teu ngandung harti urang kudu terus
tumamprak bari taja hodjah... —, ihtiar mah kudu terus
didjalankeun, ngan saajeunaeun tetefa ihtiar urang teh
gagal, Nji Elas teu bisa disalametkeun tina panggawena
leungeun² djail doroi... , tapi sanadjan kicu... —, teu
hade upama urang make kudu pegat pangharepan... —”

BWD „Emh... — padahal tadi teh... — Bapa, teras we atuh
... — Elas teh pilari... — panginten... — moal djol-djol
tebih... —”

Paje „Memang kahajang mah... — Banda, ngan Bapa
teh inget ka maneh... —, kasiéun Bapa... —, Bapa te-
rus kadjongdjonan neangan... — Ki Wahidi atawa Ki
Djaja ngarongheap deui ka dieu nandasa ka diri maneh
dumeh tadi kapan maksudna teu kaburu kalaksanakeun

Paje Kitu tah pikiran Bapa teh... — Banda, geus puguh
Nji Lasmanah mah kitu kaajaanana... — tapi kaajaan
diri maneh ulah nepi ka ngarandapan mamala nu leu-
wih parna... —”

BND „Namung ... Nji Elas ... Bapa...., emh... — pisa-
kumahaeun amarahna Djaka Santang engke....”

Paje „Keun bae... perkara eta mah pasrahkeun ka Bapa,
keun ku Bapa keh deuk didongengkeun kaajaan nu
sabenerna....., oge perkara Nji Elas mah... — saenjana
teu kudu dipake hariwang teuing — ..., piraku sugan Ki
Djaja nepi ka luas ikhlas bibilasan nandasa ka nu djadi
alo... —, sasatna anakna keneh sorangan...” Pa Djenar
saterusna ngagedean hate Banda, oge ngagedean hatena
sorangan deui, lantaran ari djedjeroanana mah Pa Dje-
nar oge tetep we ngarasa hariwang, sanadjan bener Pa
Djaja teh pamanna, tapi ari geus karandjingan ku budi
ahlak saperti sato hewan mah, teu mustabil upama ma-
nehna seug ngalakukeun pagawean nu hina nista, ku-
maha we sato... — .

BND „Mung naon maksudna... — nu mawi Pa Djaja... —
maksu mirusa njandak Nji Elas... — ”

Paje „Bapa ge teu ngarti, ah... — — hajang puas we meu-
reun... — supaja bisa leuwih nganjerikeun ka pibak urang
... — — “ Pa Djenar bari muka badju kampret Banda,
heg dadana diurutan.

BND „Namung Bapa... — tadi teh katingal aja Si Karun”

Paje „Si Karun? Nu bener... — — Banda?” Pa Djenar
ngariuk kaget, puguh manehananana mah sama sakali teu
njahoeun, lantaran waktu Pa Djenar ngarongheap, Si
Karun mah geuwat ngagadjeng ka luareun pager paka-
rangan.

BND „Sumubun Bapa... — .”

Jawa „Malah... sareng abdi padungdungna oge...” Si Djiran mairan, nguatkeun katerangan Banda.

Paje „Aeh²... kutan, asa teu kaharti.... Ki Djaja bet nepi ka ngahidji djeung Si Karun...”

BWD „Ieu rupina... nu mawi Nji Elas dipaksa ditjandak oge Pa...”

Paje „Eu... maksud Banda teh... Nji Elas... deuk diparabkeun ka Si Karun kitu?” Pa Djenar nanjana sewot.

BWD „Rupina Pa...”

Paje „Hemh... kurang adjar mun enja teh kitu maksudna... eu... perlu disusul ajeuna² atuh... hemh... moal teu dibawa ka Puntjaktjae...” Pa Djenar ngerentes satengah njarita ka dirina sorangan.

BWD „Kantenan we Bapa... kedah disusul enggal².”

Paje „Enja...., eu... geus mending meureun meueusan ajeuna mah...” Pa Djenar bari ngareret ka Banda.

BWD „Atos Pa... mangga we ajeuna urang susul sareng abdi...”

Paje „Eum...., nanjakeun geus mending soteh lain deuk dibawa, Banda mah perlu tjitjing di dieu... bisi aja naon², maksud Bapa teh... supaja teu melang ninggalkeun ari geus rada sehat mah...”

BWD „Eu... djanten.. bade disusul ku Bapa njalira?”

Paje „Enja... bisi isukan Djaka Santang datang, Bapa masih keneh tatjan ka dieu... dongengan we ku Banda saperluna, sarta lamun deuk njusul... sungsi we kitu ka Puntjaktjae...” Pa Djenar bari djung nangtung.

BND „Sareng abdi we atuh.....Pa, da tos kiat....”

Banda bari maksakeun hudang,

PijE „Entong.....Banda mah perlu tjitjing di dieu...
bisi aja naon-naon...” Pa Djenar keukeuh ngahulag.

BND „Eu...njandak rentjang we atuh saurang...Pa?”

PijE „Keun bae...,,, deuk Bapa we sorangan supaja
hampang himping, eu... --sing hade² di dieu...Banda,
upama isukan Djaka Santang kabeneran ngarongheap,
kitu we eta mah....., omat sing bisa njaritakeunana,
oge bisi perlu deuk njusul mah nja eta sungsi we ka
Puntjaktjae.....”

BND „Mangga atuh....., sae Pa... , mangga sedja di-
estokeun pisan... --”

PijE „Enja.... --, heg atuh Rapa deuk indit..... --”
Pa Djenar bari terus ngalengkah kaluar ti djero imah,
geus aja di buruan ngarandeg heula sakeudeung nitenan
sakurilingna, sanggeus tetela taja deudeuleuan nu matak
njurigakeun, djorelat... -- --dj leng... --manehna nga-
luntjatan pager pakarangan, geus aja di luar langsung
ngagedig ninggalkeun paguron bari teu luak lieuk deui
ka tukang... -- --

--Tjaturkeun Pa Wabidi, waktu tadi mangret teh
saenjana mah teu terus kebat, tapi manehna asup ka
djero lembur peuntaseun djalan nu pacunteung eunteung
djeung paguron, ngadedempes di nu poek bari panon
mah teu leupas nitenan ka djalan.

> Puguh we manehna awas naker kana peta polahna

Pa Djenar nu daragdag deregdeg ka ditu ka dieu, sarta barang Pa Djenar geus karuhan asup deui ka pakarangan paguron, kakara Pa Wahidi kaluar tina panjamputanana, sarta langsung ngabeletjet ka beulah kidul maksudna deuk njusul Pa Djaja sabaturna, geus bisa dipastikeun jen moal teu ka dinja lumpatna, lantaran geus dipaheutkeun ti samemehna.

-Geus djauh naker kasusulna teh, mana pantes tadi teu bisa kapanggih ku Pa Djenar, sok padahal laleumpangna teh satulujna mah antare naker, atuh Lasmanah ajeuna mah geus teu dibekem sarta ditalikung deui, leumpangna ngalenghoj sina ngarendeng djeung Mursiah, tukangeunana mani teu sirikna silih sedekeun, Si Karun djeung Si Anta, masing² embung padjauh ti Lasmanah.

-Geus puguh Si Karun mah nu memangna geus udjub, jen Lasmanah teh tangtu bakal kapimilik ku manehana, atuh Si Anta oge pikiranana nja kitu pisan, hanas eta manehna geus ngadenge pokpokanana Si Karun sarta pasangupanana Pa Wahidi, teu matak djadi halangan ieuh, angkeuhan urang paheula heula we sadjan kudu ngalakon ribut padungdung djeung Si Karun, saeutik oge moal mundur, ongkoh pamikiran, dina emprona mah Pa Wahidi teh tangtu bakal mihak ka manehana.

-Ieu sababna nu matak Si Anta teu daekeun djauh ti budjureun Lasmanah, nu pikeun Si Karun mah teu saeutik matak nimbulkeun kakeuheul boga rasa digamahan, geus aja tilu kalina manehna ngadelekan ka Si

Anta, tapi ditampana ku Si Anta kalah ka njanggerengan nembongkeun huntu, nu antukna ieu dua djelema sili herengan teu beda ti Si Tumang marebutkeun tulang.

Jaya „Kumaha Ki Adi....tadi teh? Pa Djaja nanjakeun ka Pa Wahidi, sanggeusna ngarendeng, harita teh Pa Wahidi kakara ngarongheap, napasna oge masih keneh tembong ngahegak.

Idi „Naon tea....Kang Djaja?” Pa Wahidi kalah ka malik nanja.

Jaya „Eta....Si Djenar....”

Idi „Euh....ah..teu dilawan saenjana—, asal nanehna geus ngadjongkeng mah tjul we diantep...—ongkoh ku-ringna hajang geura² njusul Kang Djaja....” Pa Wahidi njaritana teu kireum².

Jaya „Padahal Ki Adi, beresan we sakalian, tuman.... engkena bakal djadi hama pikeun urang, komo geura geus datang Si Djaka Santang djeung batur²na....ulah² njarusul....” Pa Djaja bari ngareret ka Pa Wahidi sarta riukna bangun nu handjakaleun naker.

Idi „Ah...urang terus we ka Sumadra tong ngarebeb heula di Puntjaktjae....”

Jaya „Ajeuna....Ki Adi?”

Idi „Enja....ka Puntjaktjae mah urang njampeur heula itu we....babaturanana Ki Karun, lumajan loba batur mah...Kang, lantaran pigaweeun urang di Sumadra teh lain enteng enteng....”

Jaya „Deub....ripuh atuh diteruskeun peuting ieu keneh mah....Ki Adi, kumaha mun urang ngarebeb heula we sapeuting mah....”

101 „Ih ari Akang, kumaha mun kaburu kabeledig ku
nu njusul, saba nu njaho....peuting ieu Si Djaka San-
tang datang ka Samarang, da sahanteuna piraku teu
dibedjaan. eu....eu ka Dawuan nja mantogna Si Djaka
Santang teh?” Pa Wabidi saterusna nanjakeun.

Jawa „Enja....tapi kawasna ...moal peuting ieu mah...”
102 „Ih....ulah sok mokahaan....Kang, geuraheun....
mangka kapan Si Lasmanah ajeuna ku urang dibawa..”

Jawa „Ah...urang sanghareupan we ari enja mah dara-
tang, naha make kudu sieun², kapan loba batur ieu..”

103 „Ih kurang hade....bisi telat deui datang ka
Sumadra, kapan Djang Kardi sakitu ipat ipatanana ka
Si Anta, tjenah urang teh kudu buru² datang ka ditu
lantaran aja perelu....”

—Djawab kitu teh Pa Djaja teu njarita deui, tapi ari
hatena mah keukeuh ngarasa boream ari sapeupeuting
kudu terus lumaku ka Sumadra mah, mangka² tangtu
ngagunakeun djalan torobosan, malah harita oge laleum
pangna teh ngagunakeun djalan torobosan, karasa ma-
tak riuhna kana dampa! suku lantaran lain sakali dua
kali nintjakan batu sareukeur atawana tjutjuk tungga,
bener ge bulan masih keneh tembong, tapi eukeur mah
ngan ukur rejem², katurug turug djalan nu disorang
teh harieum naker ku tatangkalan nu tingdjelegdjeg di
ditu di dieu, matak nimbulkeun remeng deudeuleuan.

- Ari Lasmanah sadjeroning nikreuh teh hatena mah teu petot sasambat ka nu Kawasa, njuhunkeun disalametkeun tina tjojjoba nu ajeuna keur karandapan, atuh tempo³ dipaselangkeun djeung njambat² ka Djaka Santang bari dibarengan ku njurudutna tjipanon, ngingsreuk sadjadjalan, ka surung ku rasa sedibna nu beuki lila beuki tingtjeletit karasana kana ati, antukna make bi-djil rasa tugenah kabina bina boga rasa dimomorekeun ku nu djadi panutan nu njatana kalah ka ngampleng, lir nu geus teu mirosea deui, diebrehkeun ku kotjeakna tjeurik hate nu pinuh ku kasamaran, madjarkeun teh:

- Ari kabisa ngan tjeurik
Deukeut deuleu pondok lengkah
Kawantu abdi awewe
Seueur karisi karempan
Sagala ngan halangan
Kawuwuh pangadjak napsu
Sok tara djeung kira kira.

Njeri peurib geus kapauggih
Lara wirang geus kasorang
Sono bogoh geus kalakon
Kadjeun abdi masisian
Atawa mileuweungan
Badan diriung ku bingung
Abdi mah moal kapalang.

Ditoker sareba kali
Tjarek wiwilanganana
Abdi mah rek montel bae
Balik ge balik kamana
Geus teu indung teu bapa
Taja geusan sumalindung
Nitipkeun raga djeung njawa:

Sabadjan geus titis tulis
Njorang kana pipisaban
Lain lantaran tjampoleh
Ku deungeun keuna wisaja
Geuning kieu temahna
Padahal diri saestu
Luas iklas bibilasan.....

AS „Duuuh....Kang Santaaaaang....,na atuh.... Eng-
kang teh mana tega² teuing....,da upami henteu ngan-
tunkeun mah....,Eias teh moal dugi ka kieuna....emh
....Engkang mah ku harianeun...madjar bade sake.
dap....,ahirna dugi ka ngampleng....,duuuuh....Kang
Santaaaaang....,kaja kieu mah..samar tiasa tepang deui
....”Lasmanah bari terus nginghak. suku riotjug mah
geus teu ditilih balas titataradjong.

MS „Meugeus montong djebileh...Lasmanah! Inget ka
Si Banda atawa inget ka Si Santang maneh teh..hah?”
Mersiah ngagebes gigireun, panonna mendelik teu beda
ti mata heulang.

- Lasmanah teu nembal; malah tjiapanonna kalah ka beuki djuuh, ngadenge pokpokanana Mursiah kitu teh karasana beuki tingtjeletit tingsereset, ati peurih lir digerin djadjantung rotjop lir nu didudutan, tina ku bawaning katjida kanjenjerianana -

oooOooo

BAGIAN KA — 36.

- TJATJAKAN lamun Pa Djaja teu ngagugu kana kahayangna Pa Wahidi, kana pasti bakal timbul riributan deui djeung Pa Djenar, lantaran ngan ukur heuleut djaman ti saprakna arindit deui ti tempatna Pa Wahidi torodjol teh Pa Djenar ka Puntjaktjae, atuh ngan ukur manggihan urutna bari teu kanjahoan kamana arinditna, sakur tatangga^{na} saurang oge taja nu njahoen.

- Memang teu salah² teuing idjiranana Pa Wahidi teh, lantaran ku manehna oge geus bisa dibajangeun pasti Pa Djenar teh bakal njusul sanadjan ngan ukur sorangan, tadi mah njabit² Djaka Santang soteh, saenjana mah ngan sakadar alesan nu di djieun djieun, ulah nepi ka kanjahoan jen manehna saenjana mah geus geus ngarasa miris ku Pa Djenar ongkoh kapan ngahun-tuna mah sakitu harusna nu saolah olah njebutkeun jen Pa Djenar teh kasoran ku manehanana.

- Sedengkeun Pa Djenar barang geus karuhan uda. ganana poos, puguh we lain deui ngarasa bingungna, bakuna mah ngarasa melang nu lain dikieuna ka Lasmanah, tapi mun deuk terus disusul nja disusul kamana da puguh teu kanjahoan tudjuanana, mangka² tjenah tjeuk nu mere katerangan geus rada lila arinditna teh.

- Antukna mah leos bae Pa Djenar balik deui, hatena gilig jen perkara kadjadian ieu teh kudu buru² dibedjakeun ka Djaka Santang nu masih keneh aja di Dawuan deuk ngahiras salah saurang muridna we nu mangkuk di Bandjarsari, tapi geus tangtu bakal ngadatangan heula ka Samarang, bisi Banda katut batur²na dareudeupeun.

- Sadatangna ka Samarang lain deui dibu bururuna ku Banda, bari hate mah geus teu puguh rasakeuneunana lantaran tetela Lasmanah teh teu kab wa, atuh sanggeusna Pa Djenar tamat tjarita, ana djulaeu teb Banda teu beda ti nu ditotog hulu angen, nu antukna manehna ngaheruk bari bari tjak... tjak... tjiannonna njaktjakan ngabaseuhan pipina. beuki tambah ngarasa bingungna lantaran ku teu bisa kanjahoan dibawa kamana²na, sarta djol² katjipta bae Lasmanah keur kokotjekan lantaran deuk dipaksa pirusa ku Si Karun.

pa je „Hemb.... dalah dikumabakeun atuh... Banda, tjarjakan lamun ku Bapa kapanggih mah di Pontjaktjae nja bisa oge meureun Nji Elas teh katolongan. lantaran tekad Bapa geus pasti, djeung tinimbang teu bisa

kabawa mah kadjeun Bapa ngaran iapan adjur lebur
rutumpuran....,tapi nja eta...-handjakalna teh ku teu
kasampak...."Pa Djenar rada ngageuri njaritana.

END ..Naha ditjandak kamana atuh....nja Bapa?" Banda
nanjana mehmehan ngabarewos, kahalangan ku nu nga-
gendok dina tikorp.

Paje ,Teuing atuh....fatanggana oge taja nu njahoan ..
tapi keun bae....urang pasrahkeun we ka Gusti nu Maha
Sutji....,tong ngaborongkeun ka kawasaan Pangeran...
dikersakeun manehna kudu salamet mah....pasti bakal
mulus rahaju. Ongkoh isukan mah Bapa teh deuk balik
....,deuk ngahiras barudak ti ditu pikeun ngabedjaan
Djaka Santang ka Dawuan, keun....ajeuna mah geura
reureuh we ka ditu, geus katjida peutingna ieu teh...
boa sakeudeung deui oge kongkorongok hajam sakali
geura...."Pa Djenar oge ari seuhseuhanana mah katjida
ngarasa bingungna, saeutik oge manehna teu pisan boga
sangkaan jen Lasmanah teh dibawa ka Sumadra, tjtja-
kan lamun manehna wawuheun mah ka Si Anta, djol²
bisa kateguh we kamana pilumpateunana Pa Djaja katut
Pa Wabidi teh tapi nja eta kabeneranana tsh teu wawu-
heun, nu matak tumerapna ka Pa Djenar ngan ukur
matak bingung nu aja, ku kituna golojob bae manehna
ka sisi bilik, ngagelehe bari nanggeuj pipi ku leungeun
kentjana.

- Atuh Banda ngan ukur bisa semet ngahuleng bari
tjipanonna beuki deres njaktjalkanana, Si Djiran

- Si Karbol katut Si Sarbon ngan bari tinghareluk pada² ngukut kabingung, memang ari hate mah itu ieu oge pada² hajang ngebrehkeun kabelaan ka anak guru nu ajeuna sasatna keur nanding katunggaran, tapi nja eta ngan ukur semet kahayang njongsrog da puguh teu kaduga ku mamalana, kapan keur waktu tadi oge maranehanana teh ampir ampiran, kurang kurang²na ditangtajungan ku nu Maha Kawasa, hanteu ajeuna teh taksiran ngan ukur kari ngaranna, nja nu djadi lantaranana mah dumeh kaburu datang Pa Djenar, dalah Banda mah kapan geus sakitu etjesna, bedog Pa Djaja sagabres gabrescun deuk dipake nigas beuheung.

- Antukna bangblas nepi ka isuk taja nu sare sakere-djep. dak dumadak pitundubeun teh njararingkah, kalindih ku rasa bingung weleh teu daekeun utjul, hariwang teu weleh muntang karisi teu ngeumbing, lengket masket tingseleket dina hate.

• Isukna meh bareng djeung meletekna panonpoe ti beulah wetan, Pa Djenar geus ngagedig ninggalkeun Banda sabatur batur, hatena geus paheut jen deuk ngahiras salah saurang anak muridna indit ka Dawuan pikeun njusulan Djaka Santang.

-Tapi sanadjan teu disusulan oge, saenjana mah Djaka Santang sabatur batur dina poe eta teh deuk baralik ka Samarang, malah sawaktu pisan djeung ngaleosna Pa Djenar ti hareupeun Banda, Djaka Santang ngagedjlig turun ti imahna Pa Utji bari dibarengan ku

Sarah nu deuk ngadadjapkeun ka tungtung lembur. ka
Pa Adjengan Hadji Djarkasih djeung ka Ibu Hadji,
geus ti peuting keneh amit amitanana sakalian djeung
bebedja ka santri² urut babaturanana.

—Harita teh Medi djeung Sidik geus miheulaan bari
dituturkeun ku Si Petjut nu ngitjlik pandeuri, kawasna
ngaraskeun ka nu keur sosonoan, bisi gamab, ku kituna
diongdjon naker Djaka Santang ngarend-ng djeung Sa-
rah laleumpangna tingketejep ngan ukur dibaturan ku
Si Rujuk nu njengtje dina taktak dununganana.

My: „Kang Santang....” Sarah semu ngabarewos ngaba-
rengan len-kahna nu ngan ukur tiap we ngised, beurat
karasana deuk madju teh, komo atuh tungtung lembur
geus kadjeueung hareupeun, sasatna nu ngawatesanan
jen didinja mangsana kudu papisah.

JS: „Aja naon.... Sarah?” Djaka Santang bari ngareret
ebreh nu marengan teh keur tungkul ngeluk semu² nu
ngaheruk, tapi ari giler panonna mah lingas naker,
sakilat ngabarasar kandar ka sisi mapag panon nu
ngareret.

My: „Eu.... leres ka Sarah teh.... Kang Santang moal
dugi ka mitjeun kitu?” Sarah nanjana tetep bari tungkul
bari panon teu weleh gular giler bangun nu keur nite-
nan tintjakeun.

JS: „Moal atuh.. paripaos beulit tjinggir simpaj tangan,
moal lali ka urang Dawuan mah....”

My: „Bade geten ngalongokan?”

J's „Insa Allah.... moal dugi ka pleng lea....”

M'y „Atuh ... sapertos nu teu aja kapastian geuning?”

J's „Haaaar.... na kumaha kitu?”

M'y „Muhun.... njuhunkeun nu tjindek atuh....”

J's „Ib.... ari Sarah, kapan kapastian mah ajana di Pa-
ngeran, sanaos ditjindekeun oge upami teu disarengan
ku pangersa Mantenna mah..... dimana tiasana bade
dilaksanakeun.... leres kitu?”

M'y „Memang teu lepat...., mung eta we.... Kang San-
tang mah.... sapertos nu teu patos daria geuning?”

J's „Ah.... Sarah mah sok aja² bae.... sing pertjanten
we atuh ka Kang Santaag....”

M'y „Djanten.... leres nja - Kang Santang teh.... njaah
ka Sarah?”

J's „Hemh.... teu kedah hantem hanteman ditaroskeun
atuh.... kanjaah Kang Santang ka Sarah teh teu kedah
disangsrikeun deui....”

M'y „Mung.... keueung we Sarah teh, Kang Santang..”

J's „Keueung kumaha...?”

M'y „Muhun...., paur kadatangan deui ku Si Lukman..”

J's „Moal daekeun ngahadja hadja ngadatangan ka
Pasantren mah...., mung Sarahna we ajeuna mah kedah
tiasa ngawatesanan andjeun, ulah seuring teuing kaluar
ti bumi, komo ka nu rada² tebib mah....”

M'y „Ah da tara kamamana, paling-paling oge ka
kebon....”

15 „Muhun ulah engke mah atuh upami kapaksa
teuing mah ... nja kedah njandak rentjang ...”

— Awahing ku dikeureujeuh, sanadjan lalampangna
teu sirikna ngarajap teu beja ti titinggi, ahirna andjog
oge ka lembur, tungtung lembur nu dimaksud teh,
kasampak Medi djeung Sidik keur ngadaragoan bari
njurugkeun dampal suku kana tjai kokotjoran nu njurug
tina kotakan sawah, bahena kana kamalir djalana nu
mangrupa susukan leutik.

15 „Dugi ka dieu we... Rah, tong tebih^a teuing, heg
diduakeun ku Kang Santang, mugi² salamina aja dira
ginandjar kawiludjengan...”

ngg. „Sami² Kang Santang...omat kedah sering ngalo.
ngokan... Sarah geus mimiti ngaberebejkeun tjipanon
katjida ngarasa beuratna ditinggalkeun teh.

15 „Teu kedah nangis atuh... engke moal djongdjong
Kang Santang lumakuna...”

ngg. „Sumuhun... ulah ngampleng atuh...” Sarah
bari njusutan tjipanon ku tungtung kabajana.

15 „Mol... Rah, wiludjeng kantung we nja?”

ngg. „Mangga Engkang... wiludjeng angkat...”

— Geus kitu mah leos bae Djaka Santang indit ning-
galkeun nu ngadjengdjeng keneh bari reumbaj tjimata,
teu wudu beurat oge deuk ninggalkeun teh, ku kituna
sapandjang tatjan mengkol keneh mah ka djalana gede
manehna teu welch ngalieukan ka tukang, oge unggal^a
dilieuk teh sarah masih keneh ngadjanteng bari djeung
gugupaj mileuleujankeun.

MEM, „Matak karunja....” Medi ngagerentes harita teh
geus mimiti nintjak djalan gede nu brasna ka Simpang.
JS „Naon Mang Medi?” Djaka Santang nanjakeun bari
ngareret.

MEM, „Sumubun.... eta Nji Sarah, ka Djang Santang teh
sapertos nu teu kinten meulitna....”

JS „Namung da abdi mah teu nanaon,.... Mang Medi
upami njaah mah leres ka manehanana teh, asa ka adi..”

MEM, „Mung kitu buktosna geuning?”

JS „Njeta.... aja² deui bae pikabingungeun teh....”

MEM, „Salah keneh Santang atuh.....” Sidik nembrong
ngareret bari njerengeh.

JS „Haaar... salah kuring kumaha?” Djaka Santang
males ngareret bari kerung.

MEM, „Tadina meureun...., diberean teuing hate....”

JS „Ah henteu.... tjeuk rarasaan kuring mah.. tjampur
gaul djeung manehanana teh wadjar we... , on¹ koh deui
kuringna ge harita mah tjan mantra² atjan ngaiti kana
urusan nu kitu....”

MEM, „Geuning tjenah.... kungsi ditimburukeun ka Si
Lukman?”

JS „Enja.... tapi da kuring mah harita ge teu ngabo-
gaan parasaan naon²....”

MEM, „Tapi buktina ajeuna, mani montel geuning....?”

JS „Njaeta.... mana matak pikabingungeun oge....”

MEM, „Na make bingung. djelaskeun we kamanehanana...
lamun Santang terus terang mah moal masket kitu....”

JS „Beurat deuk ngedalkeunana, Dik... teu tega...”
1912 „Njeta... mana tjeuk kuring oge salah keneh
Santang... hehebeh...” Sidik ditungtungan ku nga.
heheh.

JS „Bae deuh... da ajeuna mah geus padjauh
ieuh...”

1912 „Tjenah geuning... menta dilogokan?”

JS „Ah ari daek... tapi ari sakira matak ngadju,
wetkeun kana hate mah moal...”

1912 „Beuki koma upama kitu mah... Santang teh
beuki natrat salahna...”

JS „Naha?”

1912 „Sarua we djeung nu nganjenjeri...”

- Dikitukeun teh Djaka Santang teu njarita deui
rumasa kapeped bakuna mah, memang enja ari
disaliksik ku pikir disasar ku kira², dipikir dibulak
dibalik dipapaj di kira, memang natrat kasalahan
teh njoko di manahanana, teu daek ngebrehkeun
cusi hate nu sabenerna.

- Andjog ka Simpang, leok mengkol ka katuhu
ngambah djalan nu brasna ka Pasirwangi, teu lila
breh urut basa galungan djeung Si Lukman, djong-
djon we laleumpang bari hate mah teu ngabogaan
tiuriga naon², sok padahal di beh hareup aja nu
keur ngadago njalingker tukangeun tangkal djohar,
nu taja lan ti Pa Dugala nu masuk keneh panasa-
raneun ku Djaka Santang.

- Tadi teh waktu kakara nintjak djalan gede.
djol² ka tempo eun, we ku Si Samsa nu
memangna saban poe oge sok

tjindekul di palebah dinja di warung sisi djalan,
ngahadja keur ngiintip? Djaka Santang, deuk dipe.
gat dimana manehna balik ti Dawuan,

- Kalawan teu kanjahoan ku nu tiluan da puguh
jaleumpang bari ngobiol, Si Samsa ngabeletjet m!
heulaan ka Simpang manggihan Pa Dugala, geus ki-
tu mah beletjet deui Pa Dugala indit dibarengan
ku Si Lukman Si Baridji karut Si Samsa oge milu,
maksudna deuk dihadang di djadjalaneun nu katji.
da sepina.

- Lar nu tiluan ngaliwat ka hareupeun tangkal
djohar nu dipake panjumputan, djorelat... djlig...
Pa Dugala luntjat ka tengah djalan, saterusna nga-
bedega ngahadang djadjalaneun.

- Puguh we tumerapna ka nu tiluan lain deui
rareuwaseunana, Si Petjut kontan njungungug, se-
deng si kujuk ngagelik di luhur, seot... - tjle eun!
teup dina taktak dununganana. matana gular giler
ka Pa Dugala.

DGL „Hababah... montong madiukeun sato hewan
deuleu! Oge nu sedjen montong pipilueun, nu di-
piharep ku kaula ngan Si Djaka Santang saurang!”
Pa Dugala nJOROWOK handaruan bari dimimitian ku
ngahabah matak sawan budak borangan.

JJ „E... eh... Pa Dugala?” Djaka Santang kaget
oge, ret ka anak buabna, ngadjengdjreng luhureun
kuta djalan.

DGL „Memang kaula Dugala... Santang! Hajoh...
urang papatunggalan deui djeung kaula... urang

idjen ... Santang! Tong sieun dikerepuk lantaran
murid kaula moal ilubiung!" Pa Dugala nangtang bari
ngadjega pinuh sajaga.

221 "Djeung: kami heula we deuleul Ulah waka
dieung anak aing ... Dugala!" Medi njeureudeug
ka hareup, djol² ngustal napsuna barang mireungeuh
lelewa Pa Dugala nu asa ieu aing naker.

222 "Hahabab... taja halangan, tapi lamun njata
Si Djaka Santang geus teu sanggupeun ngalawan!"

223 "Mungkur Mang... baling... njingkah Rajuk!"
Djaka Santang bari ngepeskeun Si Rujuk tina taktak
na. geus kitu srog Djaka Santang ka hareup tan-
dangna teu eléh geleng ku nu djadi lawan.

224 "Baeu... Dugala! Sakarep andika bakal dila-
den!" Djaka Santang njirita deui ditudjukeun ka Pa
Dugala.

225 "Hahabab... bener kitu mah lalaki ...awas...
Santang!" Pa Dugala nu memangna embung kapiheur
laan, djol² njewuk bae ngirimkeun panimpugna.

226 "Eeeeet...!" Djaka Santang bari rikat djingkrak
ngagunakeun gerakan kadal ka gebah. orokaja Pa
Dugala rikat nuturkeun bari terus njewukeun pe-
reupna nu ngahiuk bangbaraan, Djaka Santang ri-
kat depok dina ulin pamonjet, habek... djurus Pa
Dugala dihakan ku dampal suku, geus kitu djorelat
Djaka Santang ngadjaul, di dieu kaistimewaanana
gerakan Djaka Santang teh, bari tjengkat tina de-
pokna. tuur katuhuna langsung ditundjelkeun dipake

ngabeset dada Pa Dugala bari dibarengan ku gerakan leungeun kentja katuhu ngirimkeun djurus ku paksi muhi dina ulin mande, nu teu emis deui tinggaledjrot kana palipisan djeung kana tjareham kituna kakara sageprakan oge Pa Dugala kapaksa kudu ngabebengkang, sirahna ngateletuk satakerna, mangka² tangtunganana sakitu djangkung badag rubak dada sarta semu² andihi, pantes lamun karasa eundeur teh teu beda ti aja lini luluwukan.

js „Hahaha... naha bet waka miheulaan moe tarang... Dugala?” Djaka Santang ngahahah mapanas.
262 „Setan sia! Montong waka gede hate deuleul!” Pa Dugala bari ngagurindjil hudang, lain deui ngarasa wirangna, kakara ge sageprakan bet ngadon nga, djurahroh, kukituna seurut deui manehna naradjang sakali ieu mah manehna ngarontok bari ngarondjangeun dua leungeuna, persis saperti ngagunakeun gerakan mitjan utjul dina ulin Pamatjan. ku kitu, na rikat Djaka Santang ngolebat ka gizir, dina waktu badan Pa Dugala malik bari tetep deuk ngarondjangeun dua leuneungna, Djaka Santang ngagentak ngaragragkeun badanna ngagunakeun gerakan hajam ngupuk bari dibarengan ku gorowokna nu matak ngeundeurkeun djadiantung, „hakan kedel Duk!” peureup kentjina ngahantja kulit heuteung, „Uuuuh...!” Pa Dugala ngagerung bari ngahcunggeu sarta panona tibural buntjelik ngarasa eungap nu lain dikieuna, sabot kitu djorelat Djaka Santang

ngedjat bari langsung nedjehkeun dampal sukuna ngagunakeun gerakan walangsungsang. Dek!"mino kana beuteung. "He ...!Euuuh ...!!" Pa Dugala ngaharekeng teu beda ti nu keur ngahudjeun di susukan tapi tetela daja tahanna Pa Dugala bener² matak seber nu njanghareup in, manehna boro² make ngadjengkeng sakitu beuteungna dipindo teh. Ieu mah kalah ka njuruntul ka hareup ngagunakeun gerakan gadjah mera, leungeun kentjana njolotjos teu beda ti tulale gadjah, sedengkeun peureup katuhuna geus mantio gigireun dadana, sajaga pi² keun ngabedjarkeun dada²lawan atawa pikeun nga-beletukeun sirah kadjeun teuing sanadjan nepi ka beulah sarta busrat basret polona kaluar tina babatokna.

- Hal ieu tumerapna ka Djaka Santang daek teu daek kapaksa manehna ngarandjug, saha nu teu duek ngarasa kaget atuh, sakitu beutengna beunang dibantja dua kali pisan, Pa Dugala kalah ka njurudug bangun nu deuk ngaluluh, tapi Djaka Santang moal mikeun lamun dirina kudu nepi ka kabeunangan, ku kituna ngagentak manehna ngaragragkeun deui badanna, sakali ieu mah manehna ngagunakeun gerakan heulang ngagalaprak, Pa Dugala ringeus jen nu djadi lawanna deuk ngagunakeun ulin handap saperti tadi, ku kituna ngagentak manehna nundjelkeun tuurna pikeun ngabatja sirah, tapi Djaka Santang teu kapalingan gerak.

sakilat manehna ngabeatkeun leungeun katuhuna ngagunakeun teunggeulan kedet, „Des!” tuur Pa Dugala geus teu bisa disalametkeun deui, bareng djeung eta leungeun kentja Djaka Santang sakilat ngarondjang ka hareup ngagunakeun gerakan tja- kar heulang, bret... -- kulit beuteung Pa Dugala beunang didjambret satakerna, sanadjan bener kulit beuteungna teh teu ka djembol, tapi geus tjukup pikeun Pa Dugala nepikeun ka ngotjeak teu sirik- na maritan mega: „Aduuuuh. -- !!” sorana nepi- keun ka ngadjeletit matak getek kana liang tjeuli.

Tapi tetela Pa Dugala teh memang ngarupa- keun lawan teguh tanggoh pundjul ing ngapapak harita keneh oge leungeun kentjana mah ngaron- djang ka hareup deuk nyerek punduk maksudna deuk terus ditarik ka hareup, ari leungeun katu- buna geus ngabelesur pikeun ngabejjadkeun sirah, ngan bae sanadjan bener posisi Djaka Santang ma- sih keneh ngajapak di handap, tapi manehna geus hasil njalmetkeun badanna tina gempuran nu djadi lawan ku djalan ngabalieurkenn sirahna ngabare- ngan ngagilina badan ka beulah katuhu sedengkeun suku katuhana r kat didjengkatkeun nu saterusna ditempatkeun disatukangeun suku kentjana.

„Hakan kedel!” Djaka Santang ngagorowok deui ngabarengan gerakna leungeun kentja, „Duk!” peu- reupna teu salah deui ngahantja iga burung, bareng djeung eta ... beat ... teunggeulan kepang leungeun

katuhuna dina gerakan babad patjing ngadiedak kana bintjurang Pa Dugala "Uuuuh...!!" antukna Pa Dugala nu ngabogaan tangtungan badan teu beda ti nu ngalinggirikna gadiah teh kapaksa kudu ngagerung, sabot kieu dius -- Djaka Santang ngasup. keun diurus paksi muhi, orokaja Pa Dugala tetep

masih keneh tjukup ngawasa dirina, giler -- ma, nehna teu talangke ngarobah kuda² njerong bari ngadiuskeun gempuran leungeun katuhuna, tapi Djaka Santang ngagentak ngagunakeun gerakan panggah muhi. badanna ngadjorelat ka tukangeun Pa Dugala bari djurusna tetep ngadjadikeun antja, man nu lain lalaworakeuneun, orokaja Pa Dugala

oge puguh lain mangrupa lawan nu babari katipu atah?, njaho jen lawanna ngadjorelat sarta nu saterusna ngaleungit tina panendjona, manehna ngagentak malik salapan puluh daradjat ngabarengan gerakan peureup katuhuna nu ngadius sadjalan djeung gerakna awak, nu akibatna pikeun nu njak. sian mah teu kira² ngarandjugna leuwih² pikeun pihakna Djaka Santang, lantaran harita teh boh

peureupna Djaka Santang boh peureupna Pa Dugala, datang meh bareng pisan ngahantja masing² sasarana, „Duk! Duk!“ dua sora ngadjadi hidji, mun Pa Dugala ngan ukur ngagigeug dadana dihantja ku gerakan paksi muhi, tapi Djaka Santang badanna nepi

ka ngabelesat ka tukang teu tahan ngaranopan gem-
 puran lawau nu keunana kana sirahna pisan, nu
 ahirna Djaka Santang ngagedebut sarta terus djung-
 kel djumpalik aseupan meunang sababara-
 ha djungkelan, geus kitu blak manehna nangkarak
 bari tina sungutna njebrokkeun getih hirup nu nga-
 beuleugeudeur beureum... ..HANTJA....

oooOooo

1. Bener sakali ieu mah Djaka Santang teh nepi ka kasoran ku Pa Dugala?
2. Saterusna Pa Dugala dilawan ku Sidik, tapi oge tjenah manehna oge teu mangga pulia, wewesen katut djajatenna teu mahi dipake nandingan Pa Dugala, naha bener? Kumaha ari Medi?
3. Kumaha saterusna Djaka Santang Sidik, katut Medi? Kumaha nasibna Si Petjut djeung Si Rujuk? Saha nu mantuan ka Medi harita dina nulujkeun lumakuna bari mawa Djaka Santang djeung Sidik nu tetela geus teu walakaja?"
4. Kumah pamanggihna Pa Djenar?
5. Kumaha sikepna Djaka Santang harita barang dibedjaan jen Lasmanah dibawa ku Pa Djaja kalawan paksa?
6. Kumaha kaajaanana Lasmanah nu sasatna aja dina guha matjan nu deuk ngatjak² kahormatan dirina? Bisa oge manehanana ngabela diri?

Ancos terasna Djaka Santang djilid ka-13

Koropak:

K. N. WIDJAJA
Gg Tjiguriang No.
BANDUNG.

Ngaraos sugema
maos buku? wedal
an Tjaringin anu hu
sus medalkeun bu-
ku² karangan S. Su
kandar margi salian
ti ngentep seureuh,
djalogna anu kotjak
humorna pikalutju-
eun, oge last but

not least amorna anu tjekap harmonis romantis tur henteu di implik'an ku tjariosan² anu porno, namung ieu mah luju sareng kapribadian urang Sunda hususna Indonesia umumna. Margi upami hidji karangan ditebetan ku tjariosan² porno salian ti pika² sebeleun nu maos (nu anti porno) oge ngalambatkeun djalanna tjarios. Nanging alhamdulillah salami sim kuring maos buku² wedalan Tjaringin taja tjariosan nu bau² porno, oge hatur nuhun iehna diselapan ku hidji dua kalimat bagbagan Agama. sok sanaos sakedik namung tjekap kanggo ngeingian ka djalmi² nu kasarung kadung-sang dungsang. Hatur salam ka para warga koropak di mana bae ajanal (Hatur nuhun kana perhatosan Sdrk KN Widjaja. Red).

UKEN S. RI 44 Nagarawangsi TASIKMALAJA.

Hatur nuhun ka Penerbit Tiaringin sareng Pa Su-
kandar, anu parantos nerbitkeun buku² satjara lang-
sung ngiring tandang makalangan geusan ngarondjat-
keun pembinaan mental mental Gambaran² palaku
nu naadjeurkeun laadilan estu sagambar sareng
tandangna para pahlawan dina sadjarah kamerdikaan
anu oge henteu dileungitkeun sila kadua tina Pan-
tjasila njatana perikamanusaan, leres² parantos nga-
hidji dalit sareng djiwa para satriana sapertos Sim-
bar, Sangkon, Djaka Santang sst. Paubun di sagi-
gireun njiptakeun tjarios² silat oge roman detekup
Sunda sapertos Enok Mae, Eulis Titu sst. Salam ka
sadajana warga koropak! (Kapalaj tea Insja Allah
manawi pareng kapajun urang garap. Hatur nuhun
kana perhatosan Sdrk Uken S Red),

ISA SUBARSA Djl, K, I A. A. belakang 214 GARUT

Da eta mah upami ngaos tjarita silat karja Pa Su-
kandar teh mani anteng, komo pun bapa mah lali
bae kana pidameleun sanesna deui teh. Pokona mah
tjariosna teh kadjan:enan di daerah sim kuring di
Garut, komo eta mah Gumilar kawasna teh kapung-
kur sering pisan ngalangkung ka pajuneua rerompok
apan kantos liren di djalan parapatan Sukadana?
Sareng dina Si Buntung Djago Tutugan, naha Tja-
dasgantungna masih keneh aja, apan ajeuna mah tos

didamel proyek ku CV Haruman? Oge Santang ma-
ke makalangan di Samarang na mani katjipta seluk
belukna teh. Kumaha Pa Kandar ari guruna Santang
ajeuna aja keneh? Rupina aja keneh nja. margi
ajeuna oge di Samarang teh aja Hadji anu sok nga-
wulang silat? Upami tos tamat tjarios Santang bade
diteraskeun kana tjarios naon? Sigana mah dugi kana
pangalaman Hadji Midradji ti Sukaregang! (Tja-
dasgantung mah aja keneh lebah²na, Lami keneh
Djaka Sautang teh duka diteraskeun kana tjarios
naou, margi Sdik Sukandarna saurna teh teu atjan
kaemutkeun tjenah! Red).

TATANG FRIANDANI D. Perus, Bahan Bangunan
Parahiangan Dji Tjiwalengke 18 MADJALAJA,
Buku silat karangan Pa Sukandar anu masih keneh
dikeureujeuh Djaka Santang sareng Waliwis Bodas
Ku Djaka Santang katadjiina teh upami nudju njang-
hareupan musuh ku tjorowokna nu matak njentar-
keun hate sapertos: Hakan Rompang! Hakan Lenjap!
Komo Waliwis Bodas nu njarioskeun perjuang-
an bangsa urang ngalawan pendjadjahan numpes kado-
liman, toh pati djiwa raga, top tah njawa kadiu-
keun kaamanan djeung kamerdikaan, Papehuna Wa-
liwis Bodas ulah waka ditamatkeun. sing dugi ku
50 djilid, sareng muging sambung ku perjuang-
an 1945, Ach, iraha bade makalanganana putra Kos-
wara teh? (Insja Allah urang emut heula. namung
putra Koswara mah rupina masih keneh lami, Red).

T. UMIJATI ROSANAH Tjiateul 18⁶/19B BANDUNG
Assalam mualaeikum wb. Ka sadajana warga koropak
mugi katampi salam abdi, oge teu hilap ka Pa Su.
kandar. Teu kinten ngaruhunkeunana rehna Pa Kan
dar tos kersa ngarang buku² anu bebas diaos ku
mudamudi. Dina buku² tea seueur pitjontoeun nu
wadjib ditjonto ku para mitra sadajana, oge panuhun
ulah dugi ka dilebetan ku basa² ijabul, namung ke-
dah tiasa njandak sumanget kana kapribadian Sun-
da saestu. (Lisja Allan pamundut diperhatoskeun
pisan. Red).

KASSAN D. S. Djl. Ampere Kp. Gn Lipung No. 72
TASIKMALAJA.

Ku ajana Pa Djenar sareng Aki Musani sakulawar-
ga nu maparin piwuruk ka Djaka San ang. emh ka
raos pisan ari parantos njabat Djalu teh mani asa ka
abdi bae, da dugi ka ngatengahap atuh disarengan
ku geterna rasa ari maos pepeligna teh. Iraha tamat-
na Waliwis Eodas? (Hatur nuhun kana perhatosan-
ana Aji Kassin DS. Leres kapungkur teh lepat
ketik kedahna Gn Lipung diserat Gn Lajung, Waliwis
Bodas moal lami deui oge tangtos tamat. Red).

SALAMINA sajadi Buku² paladjaran, madjalah², tjari-
os² Roman/S lat Sunda, Tjergam²/Komik², Kenging
pangarang² nu tos terkenal. Sarunpingan bae ka:

Kios Buku „AMPERA“ M. Suman
Djalan ABC. Sasak Tjikapundung Bandung.

~~Ka para langganan nu masih keneh kagungan paetang.
an, diantos pisan sumpingna supados sami² pada lantjar~~

